

Tarım-gıda kooperatiflerinde dijital ve yeşil dönüşüm için Uygulayıcı Bilgi Kiti

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI

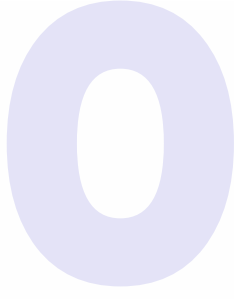
REPUBLIC OF TÜRKİYE
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
DIRECTORATE FOR EU AFFAIRS

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir

İçindekiler

0. Kiti Nasıl Kullanmalı?	01
Amaç	01
Bu kit kimler için?	02
Bu kit nasıl kullanılır?	02
1. Metodoloji	03
2. Genç Kooperatifçiler Dönüşüm Etrafında Nasıl Topluluklar Oluşturabilir?	05
3. Geçiş kooperatif kimliğine uygun olarak planlayın, uygulayın, izleyin ve yönetin	06
4. Kooperatiflerde Dijital ve Yeşil Dönüşüm Konusunda Gençlerin Bakış Açıları	07
İtalya, İspanya ve Türkiye'den genç kooperatifçilerin katıldığı, Dijital ve Yeşil Geçiş hayal etmeye yönelik bir atölye çalışması	07
5. Dijital ve Yeşil Dönüşümü tasarlamak için Canva	13
6. Sonuçlar ve Dikkate Alınması Gerekenler	15
6.1 Araç Setinin Temel Bulguları ve Önerileri	17

Bu Kiti Nasıl Kullanmalı

Amaç

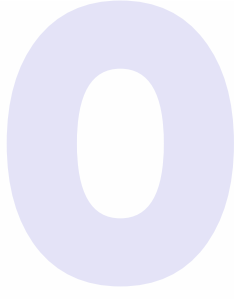
Bu Uygulayıcı Bilgi Kiti, **gençleri ve kooperatif aktörlerini tarım-gıda kooperatiflerinde dijital ve yeşil dönüşümleri** anlamaları, planlamaları, uygulamaları, yönetmeleri ve savunmaları konusunda **desteklemek için pratik bir araç** olarak geliştirilmiştir.

Kit, soyut teoriler veya tamamen teknik rehberlik sunmak yerine, **kooperatiflerin karşılaştığı gerçek zorluklara ve fırsatlara** odaklanarak, kullanıcıların genel politika hedeflerini ve inovasyon trendlerini **kooperatif düzeyinde somut eylemlere** dönüştürmelerine yardımcı olmaktadır. Dijitalleşme ve sürdürülebilirlik, kendi başlarına birer amaç olarak değil, **kooperatifleri güçlendirmek**, tarımdaki çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek ve sektörü genç nesiller için daha çekici ve yaşayabilir hale getirmek **için birer araç** olarak ele alınmaktadır.

Bu kitin temel amacı şudur:

- genç kooperatif üyelerinin tarım-gıda sektöründeki **dijital ve yeşil dönüşüm yollarını anlamalarına** yardımcı olmak;
- kooperatifler içinde geçiş süreçlerinin nasıl tasarlanacağı, uygulanacağı, izleneceği ve uyarlanacağı konusunda **pratik rehberlik** sağlamak;
- gençlerin inovasyonun pasif alıcıları değil, **değişim öncüleri olarak aktif bir rol** üstlenmelerini desteklemek;
- kuruluşları ve bölgeleri içinde **kapsayıcı, insan merkezli ve kooperatif odaklı geçişleri savunmak** için araçlar sunmak.

Kit, **İspanya, İtalya ve Türkiye**'deki tarım-gıda kooperatifleri ve ekosistemlerinin deneyimlerine dayanmaktadır ve Avrupa ve ulusal düzeyde haritalandırılmış iyi uygulamalar, çıkarılan dersler ve politika çerçevelerini temel almaktadır. Bu üç bağlamda kök salmış olsa da, önerilen yaklaşımlar ve araçlar, diğer kooperatif gerçekliklerine **aktarılabilir ve uyarlanabilir** olacak şekilde tasarlanmıştır.

Bu Kiti Nasıl Kullanmalı

Bu Kit Kimler İçin

Bu Bilgi Kiti öncelikle aşağıdakilere yöneliktir:

- üye, çalışan ve tarım-gıda kooperatiflerine katılmak veya bunları şekillendirmekle ilgilenen gençler dahil olmak üzere **genç kooperatifçiler**;
- genç nesilleri dijital ve yeşil dönüşüm stratejilerine dahil etmek isteyen **kooperatif yöneticileri ve liderleri**;
- kooperatifler, gençlik grupları ve kırsal örgütlerle çalışan **eğitmenler, kolaylaştırıcılar ve eğitimciler**;
- savunuculuk, kapasite geliştirme ve stratejik planlama ile uğraşan **gençlik örgütleri ve kooperatif dernekleri**.

Youth4Coops Erasmus+ projesi kapsamında geliştirilmiş olmasına rağmen, kit kasıtlı olarak kapsayıcıdır ve demokratik katılım ve ortak sorumluluk gibi kooperatif ilkelerini yansıtan, **farklı yaş gruplarından ve nesillerden oluşan gruplar** tarafından kullanılabilir.

Bu Kit Nasıl Kullanılabilir?

Kit, ihtiyaçlara ve bağlamlara göre farklı şekillerde kullanılabilen **esnek ve modüler bir kaynak** olarak tasarlanmıştır:

- **Kendi kendine öğrenme için**, genç kooperatifçilerin temel kavramları keşfetmelerine, kendi kooperatif deneyimleri üzerine düşüncelerine ve eylem için olası giriş noktalarını belirlemelerine olanak tanır.
- **Eğitim atölyelerinde**, grup oturumları, akranlar arası öğrenme ve dijital ve yeşil dönüşüm üzerine kolaylaştırılmış tartışmalar için yapılandırılmış bir öğrenme yolu olarak.
- **Kooperatifler veya dernekler içindeki stratejik düşünme için**, yönetim kurullarını, yönetim ekiplerini ve gençlik gruplarını mevcut uygulamaları değerlendirmede, eksiklikleri belirlemede ve gelecekteki stratejileri birlikte tasarlamada destekler.

Kullanıcılar, **içeriği uyarlama**, ilgili bölümleri seçme ve sağlanan araçları ve soruları kendi yerel bilgileriyle birleştirmeye teşvik edilir. Kit, tek bir geçiş modeli önermez, ancak kooperatifleri ve gençleri, kooperatif değerlerine, bölgesel ihtiyaçlara ve sürdürülebilir bir gelecek için ortak vizyonlara dayanan **kendi yollarını oluşturmaya** davet eder.

Metodoloji

Bu Uygulayıcı Bilgi Kiti, **İtalya, İspanya ve Türkiye'deki** gençler ve tarım-gıda kooperatifleri için alaka, kullanılabilirlik ve aktarılabilirliği sağlamak üzere tasarlanmış, **katılımcı, uygulama odaklı ve kooperatif temelli bir metodolojinin** sonucudur.

Üç Ülkedeki En İyi Uygulamaların Haritalandırılması

Kitin çıkış noktası, üç ortak ülkede tarım-gıda kooperatiflerinde dijital ve yeşil dönüşümle ilgili **iyi uygulamaların karşılaştırmalı bir haritalandırmasıdır**. Haritalandırma, halihazırda dijital araçlar, sürdürülebilirlik önlemleri veya entegre “ikiz dönüşüm” yaklaşımlarını deneme aşamasında olan kooperatiflere ve kooperatifle ilgili girişimlere odaklanmıştır.

Üç ülke raporunda, birkaç **ortak kısıtlama** ortaya çıkmıştır:

- yaşlanan çiftçi nüfusu ve nesil değişimindeki zorluklar;
- özellikle kırsal alanlarda sınırlı dijital beceriler ve teknolojiye erişimdeki eşitsizlik;
- yüksek ilk yatırım maliyetleri ve getirilerle ilgili belirsizlik;
- çiftliklerin ve tedarik zincirlerinin parçalanması, bu da bireysel inovasyon kapasitesini sınırlamaktadır;
- fırsat olarak değil, yük olarak algılanan düzenleyici baskı.

Aynı zamanda, haritalama çalışması önemli **fırsatları da** ortaya koydu:

- dijital araçlar iş yükünü azaltabilir, karar verme sürecini iyileştirebilir ve şeffaflığı artırabilir;
- yeşil uygulamalar zamanla maliyetleri düşürebilir, iklim değişikliğine karşı dayanıklılığı artırabilir ve pazardaki konumunu güçlendirebilir;
- çeşitlendirme (enerji, işleme, hizmetler, turizm) geleneksel tarımın ötesinde yeni roller açar;
- gençler genellikle dijital araçlara ve sürdürülebilirlik söylemlerine daha yatkındır.

Tarımsal gıda kooperatiflerinin geleceği, yalnızca teknolojiyle değil, inovasyon, sürdürülebilirlik ve işbirliğini bir araya getirebilen insanlar, özellikle de gençler tarafından inşa edilecektir.

Metodoloji

Analiz, kooperatiflerin kaynakları bir araya getirebilmeleri, riskleri dağıtabilmeleri, teknik destek sağlayabilmeleri, farklı becerilere sahip üyelerin katılımını sağlayabilmeleri ve demokratik yönetim yapıları içinde inovasyonu yerleştirebilmeleri nedeniyle **bu zorluklara yanıt vermek için özellikle iyi konumda olduklarını** göstermektedir. Bu, kooperatifleri dijital ve yeşil dönüşümlerin dışlayıcı değil, **kolektif, adil ve sosyal açıdan sürdürülebilir** olmasını sağlamada kilit bir kaldıraç haline getirmektedir.

AB Politika Çerçevesiyle Uyum

Kit, kooperatif düzeyinde eylemler için hem stratejik yönlendirme hem de pratik gerekçe sağlayan temel **Avrupa Birliği politika yönelimleri** çerçevesinde hazırlanmıştır.

- **Avrupa Yeşil Anlaşması ve Tarladan Sofraya Stratejisi**, sürdürülebilir gıda sistemlerini, çevresel etkilerin azaltılmasını, kaynak verimliliğini ve zincir boyunca adil değer dağılımını vurgulamaktadır.
- **Dijital On Yıl**, kırsal ve tarımsal bağlamlar da dahil olmak üzere dijital becerilerin, bağlantılılığın, veriye dayalı inovasyonun ve insan merkezli dijitalleşmenin önemini vurgulamaktadır.

Kit, politika dilini tekrarlamak yerine, bu çerçeveleri **kooperatifler ve gençler için pratik sonuçlara** dönüştürerek, AB önceliklerinin kooperatif gelişimi, gençlerin katılımı ve bölgesel dayanıklılık için nasıl fırsatlara dönüşebileceğini göstermektedir.

Yol Gösterici Bir Mercek Olarak Kooperatif Değerleri ve İlkeleri

Tüm içerik, demokratik üye kontrolü, eğitim ve öğretim, kooperatifler arası işbirliği ve topluma duyarlılık gibi **kooperatif kimliği, değerleri ve ilkeleri** perspektifinden yorumlanmış ve uyarlanmıştır. Bu, dijital ve yeşil dönüşümün salt teknik bir süreç olarak değil, kooperatif modeliyle uyumlu bir **kültürel ve örgütsel dönüşüm** olarak ele alınmasını sağlar.

Katılımcı ve Uygulama Temelli Bir Yaklaşım

Son olarak, bu kit **canlı ve kolektif bir ürün** olarak tasarlanmıştır. Yapısı, soruları ve araçları, **genç kooperatifçilerle birlikte test edilmek, tartışılmak ve geliştirilmek** amacıyla geliştirilmiştir. Özellikle, kit **İspanya, İtalya ve Türkiye'den 30 genç kooperatifçinin** katıldığı ortak bir atölye çalışması sırasında birlikte geliştirilip onaylanacak şekilde tasarlanmış ve ülkeler arasında ortak bir öğrenme alanı yaratılmıştır.

Bu nedenle kit, aşağıdakilere büyük önem vermektedir:

- kuralcı cevaplardan ziyade pratik sorular;
- araçlar ve yansıma çerçeveleri;
- soyut modeller yerine gerçek vakalar.

Metodoloji, temel bir inancı yansıtmaktadır: **genç kooperatifçiler deneyim, diyalog ve eylemi birbirine bağlayarak en iyi şekilde öğrenirler** ve dijital ve yeşil dönüşümler, birlikte inşa edildiklerinde en etkili olurlar.

Genç Kooperatifçiler Dönüşüm Etrafında Nasıl Topluluklar Oluşturabilir?

OTURUM HEDEFLERİ

OTURUM HEDEFLERİ

Bu oturumda, soruları yanıtlayıp yanıtları birlikte tartışarak gençler şunları yapabilirler:

- **dönüşümü** tek seferlik bir proje değil, **bir süreç** olarak anlayabilirler;
- dijital ve yeşil dönüşümle bağlantılı **gerçek kooperatif ihtiyaçlarını** belirleyebilir;
- **geçiş adımlarını birlikte tasarlama** pratiği yapabilirler;
- sadece kullanıcı değil, **genç ortak tasarımcılar** olarak **rollerine** olan güvenlerini güçlendirebilirler.

Mentimeter'daki sorular: <https://www.menti.com/ale5grpepvcce>

- Sizin için Dijital ve Yeşil Dönüşüm nedir? (WorldCloud)
- Dijital ve yeşil geçiş, kooperatif üyeleri için neden önemlidir? (Açık soru)
- Tarımsal kooperatiflerde dijital ve yeşil geçişi nasıl hayal ediyorsunuz? Elbette, kendi kooperatiflerinizin durumunu örnek verebilir veya hayal edebilirsiniz. (Açık soru)
- Dönüşüm, kooperatif ilkeleriyle nasıl ilişkilendirilebilir? Dönüşümün çeşitliliği, kapsayıcılığı ve insan merkezli doğasını, hiçbir dışlamaya yer bırakmadan sağlamak için... (Açık soru)
- Kısıtlamaları düşünün... Bir kooperatifin/derneğin dijital ve yeşil dönüşümde karşılaşılabileceği 2-3 gerçek sorunu belirleyin. (Açık uçlu soru)
- Çözümleri düşünün... Bir kooperatifin/derneğin kendi dijital ve yeşil dönüşüm stratejisinde önerebileceği ve uyarlayabileceği 2-3 olası çözümü belirleyin. (Açık uçlu soru)
- Deneyimlerinize göre, kooperatifler şu anda... (Çoktan seçmeli)
- Kooperatifler, gençlerin geçiş sürecini desteklemek için neyi DAHA FAZLA ya da DAHA AZ yapmalıdır? (Açık uçlu soru)

Geçişi kooperatif kimliğine uygun olarak planlayın, uygulayın, izleyin ve yönetin

Alıştırma 3.1: Geçiş Sürecini Birlikte Tasarlayın

Her grup bir Geçiş Ortak Tasarım Kanvasını doldurur:

- *Hedef: Neler iyileştirmek istiyoruz?*
- *Kararı kim verir? (yönetim kurulu, üyeler, gençlik grubu, karma)*
- *Başlangıçtan itibaren kimlerin dahil olması gerekiyor?*
- *Hangi bilgiler eksik?*
- *Gençler dahil edilmezse ne gibi sorunlar ortaya çıkabilir?*

Mentimeter'da soru:

Mentimeter Kontrolü (Anket)

Bugünkü kooperatifinizde, gençler geçiş süreçlerinin planlanmasına dahil oluyor mu... (Çoktan seçmeli)

- Asla
- Nadiren
- Bazen
- Sık
- Her zaman

Mentimeter'da bir soru

İşbirliğiniz bir projeyi değerlendirirken genellikle ne ölçülür? (Çoktan seçmeli)

Seçenekler:

- Maliyet
- Verimlilik
- Uyum
- Çevresel etki
- Üye memnuniyeti
- Gençlerin katılımı
- Hiçbiri / belirsiz

Gerçekten Neleri İzlemeliyiz? (Çoktan seçmeli)

1 gösterge seçin veya daha fazlasını önerin:

- Ekonomik
- Çevresel
- Sosyal / gençlikle ilgili

Alıştırma 3.2: Gruplar, uygulamanın ilk 6 ayını hayal etsin ve şu soruyu yanıtlasın:

1. İlk küçük adım nedir? (pilot uygulama, test, eğitim)
2. Değişim sürecinde üyeleri kim destekler?
3. Hangi beceriler gereklidir?
4. Ne tür dirençler ortaya çıkabilir?
5. Yaşlı veya dijital teknolojilere daha az aşına olan üyelerin dışlanmasını nasıl önleyebiliriz?

Rol yapma oyunu

Her grup bir genç çalışan, bir yaşlı üye ve bir yönetici veya teknisyen atmalıdır. Üçü de planı kendi bakış açılarından açıklamalıdır.

Kooperatiflerde Dijital ve Yeşil Dönüşüm Konusunda Gençlerin Bakış Açıları

İtalya, İspanya ve Türkiye'den genç kooperatifçilerin katıldığı, Dijital ve Yeşil Dönüşümü hayal etmeye yönelik bir atölye çalışması

Bu bölüm, Youth4Coops projesi kapsamında düzenlenen ve İtalya (6 katılımcı), İspanya (12 katılımcı) ve Türkiye'den (10 katılımcı) **28 kooperatif üyesinin** katıldığı katılımcı atölye çalışmasından elde edilen önemli bulguları sunmaktadır.

Bu çalışma, algılar, zorluklar, fırsatlar ve pratik çözümler üzerinde odaklanarak, tarım-gıda kooperatiflerinde dijital ve yeşil dönüşümlere ilişkin **gençlerin ve uygulayıcıların bakış açılarını** ortaya koymayı amaçlamıştır.

Katılımcıların Dönüşümü Nasıl Anladıkları

Katılımcılar, dijital ve yeşil dönüşümü aşağıdakilerin bir kombinasyonu olarak görmektedir:

- **Sürdürülebilirlik ve çevresel sorumluluk**
- **Modernizasyon ve inovasyon**
- **Verimlilik ve üretkenlik artışları**
- **Gelecek odaklı değişim**
- **İdari karmaşıklık (bürokrasi)**

Önemli içgörü: Bu geçişin gerekli olduğu yaygın olarak kabul edilmekle birlikte, aynı zamanda **karmaşık ve bürokrasinin yükü altında olduğu** da düşünülmektedir; bu durum, özellikle gençler arasında katılımı engelleyebilir.

Gençlerin neden katılım göstermesi gerektiği

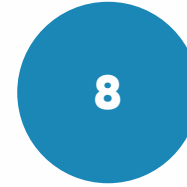
Katılımcılar birkaç güçlü motivasyon belirlediler:

- **Ekonomik verimliliği** artırmak ve maliyetleri düşürmek
- **Pazar rekabet gücünün** artırılması
- Kooperatiflerin **uzun vadeli dayanıklılığını** güçlendirmek
- **Çevresel sürdürülebilirliği** desteklemek
- **Tarımda nesil yenilenmesini** sağlamak

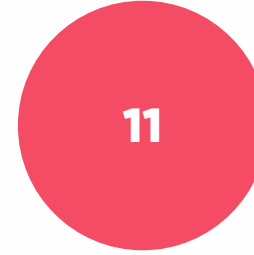
Genç kooperatifçiler için çıkarılacak ders:

Dijital ve yeşil dönüşüm sadece çevresel sorumlulukla ilgili değildir; **kooperatiflerin geleceğini yeniden şekillendirmek** ve yeni roller, beceriler ve liderlik için alan yaratmak **için stratejik bir fırsattır.**

Gerçekte Neyi İzlemeliyiz?

Çevre

Ekonomi

Sosyal ve Gençlik
Üyelerinin Katılımı

Kooperatiflerin Mevcut Rolü

Katılımcıların çoğu, kooperatifleri **dönüşümün potansiyel itici güçleri** olarak görmektedir, **ancak henüz tam olarak aktif olmadıklarını düşünmektedir.**

Daha az sayıda katılımcı kooperatiflerin halihazırda liderlik yaptığını düşünürken, küçük bir azınlık ise onları engel olarak görmektedir. **Henüz kullanılmamış bir potansiyel** vardır: kooperatifler güvenilir yapılardır, ancak çoğu zaman dönüşümü yönetmek için gerekli **kapasite, vizyon veya araçlardan** yoksundur.

Gençlerin Katılımı: Hâlâ Sınırlı

Gençler **mevcut olsa da söz sahibi değiller**; karar alma süreçlerine sistematik olarak dahil edilmiyorlar.

Kooperatiflerin Ölçtükları ile Ölçmeleri Gerekenler

Çalıştay sonuçları, kooperatiflerin şu anda performanslarını değerlendirme biçimlerinde bariz bir dengesizliğe işaret etmektedir.

Katılımcıların çoğu, **değerlendirme sistemlerinin hâlâ büyük ölçüde ekonomik göstergelere odaklandığını ve maliyetlerin baskın bir ölçüt olduğunu** belirtmiştir. Kooperatifler, daha az ölçüde üye memnuniyetini ve daha nadiren de olsa verimliliği dikkate almaktadır.

Ancak bu yaklaşım, dijital ve yeşil dönüşüm bağlamında giderek yetersiz kalmaktadır. Katılımcılar, birkaç önemli boyutun hâlâ büyük ölçüde göz ardı edildiğini vurguladı. Özellikle çevresel etki, gençlerin katılımı ve daha geniş kapsamlı sosyal katılım nadiren yapılandırılmış bir şekilde izlenmektedir. Sürdürülebilirlik çerçevelerinde giderek daha fazla önem kazanan uyum göstergeleri bile çoğu zaman eksik kalmaktadır.

Neyin ölçülmesi gerektiği sorulduğunda, katılımcılar daha dengeli ve ileriye dönük bir sisteme işaret ettiler. Ekonomik performansı, çevresel sürdürülebilirlik ve genç üyelerin aktif katılımı da dahil olmak üzere sosyal boyutlarla bütünleştirmenin önemini vurguladılar. Genel olarak, tartışma, hâlâ dar bir ekonomik bakış açısına dayanan mevcut uygulamalar ile daha bütüncül bir sürdürülebilirlik çerçevesini benimseyen arzu edilen yaklaşım arasında önemli bir uçurum olduğunu ortaya koydu.

Geçişin Önündeki Başlıca Engeller

Katılımcılar, salt teknik zorlukların ötesine geçen çok çeşitli engeller belirlediler. Bu engeller, birbirleriyle etkileşime giren ve birbirlerini pekiştiren yapısal, insani ve bölgesel boyutlar olarak gruplandırılabilir.

Yapısal açıdan bakıldığında, en sık bahsedilen sorunlardan biri **dijital ve yeşil inovasyonlarla ilişkili** yüksek ön **maliyetlerdir**. Buna **bürokratik karmaşıklık ve düzenleyici kısıtlamalar** da eklenmektedir; bu durum genellikle finansmana erişimi hem zor hem de zaman alıcı hale getirmektedir. Sınırlı mali kaynaklar, kooperatiflerin uzun vadeli dönüşüme yatırım yapma kapasitesini daha da kısıtlamaktadır.

Aynı zamanda, insani ve kültürel faktörler de belirleyici bir rol oynamaktadır. Birçok katılımcı, çiftçiler arasında dijital becerilerin

düşük seviyede olduğunu ve bunun yeni teknolojilerin benimsenmesini engellediğini belirtmiştir. Ayrıca, özellikle yaşlı nesiller arasında değişime karşı direnç, kooperatifler içinde iç çatışmalara yol açmaktadır. Bu durum genellikle eğitim fırsatlarının eksikliği ve dönüşümün faydalarına ilişkin farkındalığın yetersizliği ile bağlantılıdır.

Bölgesel eşitsizlikler de önemli bir zorluk olarak ortaya çıkmıştır. Birçok kırsal alanda, sınırlı altyapı ve bağlantı olanakları dijital araçlara ve hizmetlere erişimi kısıtladığından, dijital uçurum önemli bir engel olmaya devam etmektedir.

Bu bulgular bir araya getirildiğinde, geçişin sadece yeni teknolojilerin tanıtılması meselesi olmadığı ortaya çıkmaktadır. Aksine, bu derinlemesine insani ve sistemik bir süreçtir ve ekonomik, sosyal ve kurumsal boyutlarda koordineli eylem gerektirmektedir.

Bugün kooperatifinizde/derneğinizde gençler geçiş süreçlerinin planlamasına dahil ediliyor mu?

0

Hiçbir zaman

9

Bazen

6

Sıklıkla

2

Her zaman

Katılımcılar Tarafından Önerilen Çözümler

Bu zorluklara yanıt olarak katılımcılar, geçişe yönelik kapsamlı ve entegre bir yaklaşımı yansıtan bir dizi çözüm önerdi.

Teknolojik açıdan, **idari süreçlerin dijitalleştirilmesinin ilerletilmesi**, evrak işlerinin azaltılması ve **verimliliğin artırılmasına** yönelik güçlü bir ilgi bulunmaktadır. Katılımcılar ayrıca, yapay zeka, insansız hava araçları ve hassas tarım teknolojileri gibi yenilikçi araçların üretkenliği ve sürdürülebilirliği artırma potansiyelini de vurgulamıştır. Kooperatifler içinde dijital platformların geliştirilmesi, yönetim, iletişim ve şeffaflığı iyileştirmek için önemli bir adım olarak görülmüştür.

Ancak teknoloji tek başına yeterli değildir. Tartışmalardan ortaya çıkan merkezi bir tema, **kapasite geliştirme ihtiyacıdır**. Katılımcılar, eğitim programlarının, farkındalık artırma faaliyetlerinin ve **akran öğrenimi ile bilgi alışverişi fırsatlarının** önemini

vurguladılar. İnovasyonların etkin bir şekilde benimsenmesini ve yönetilmesini sağlamak için insan sermayesinin güçlendirilmesi hayati önem taşıyor.

Yönetişim de çok önemli bir rol oynuyor. Birçok katılımcı, **karar alma süreçlerine gençleri daha aktif bir şekilde dahil etmenin ve daha kapsayıcı ve katılımcı modellere doğru ilerlemenin gerekliliğini** vurguladı. Bu, güçlendirme stratejileri için alan yaratmayı ve kooperatif üyelerinin ihtiyaçlarını ve bakış açılarını yansıtan aşağıdan yukarıya yaklaşımları benimsemeyi içeriyor.

Son olarak, ekonomik destek mekanizmaları da vazgeçilmez olarak görülmektedir. Önerilen önlemler arasında genç çiftçilere yönelik hedefli teşvikler, finansmana erişimin kolaylaştırılması ve kooperatifler içinde yeni iş fırsatlarının yaratılması yer almaktadır. Genel olarak, önerilen çözümler, başarılı bir geçişin teknolojik inovasyon, beceri geliştirme ve yönetim dönüşümünün bir kombinasyonunu gerektirdiğini vurgulamaktadır.

Kooperatiflerin Daha Fazla (ve Daha Az) Yapması Gerekenler

Tartışma, kooperatiflerin stratejilerini ve uygulamalarını nasıl uyarlamaları gerektiğine dair net ipuçları da sağlamıştır.

Katılımcılar, birkaç kilit alanda çabaların artırılmasına yönelik güçlü bir talep dile getirmiştir. Her şeyden önce, kooperatifler **gençleri yönetişime** aktif olarak **dahil** etmeli ve onların bakış açılarının ve becerilerinin stratejik kararlara katkıda bulunmasını sağlamalıdır. Ayrıca, üyelerin dijital ve yeşil geçiş için gerekli yetkinlikleri geliştirmelerini sağlamak üzere **eğitim ve öğretime daha fazla yatırım yapılması** gerekmektedir.

Buna ek olarak, katılımcılar, özellikle inovasyon ve yeni teknolojilerle ilgili olarak **gençlerin becerilerini tanımak ve değer vermek** önemini vurguladılar. **Ekonomik teşvikler** sağlamak, **işbirliğini güçlendirmek ve topluluk oluşturmak da kritik eylemler olarak belirlendi.**

Aynı zamanda, kooperatiflerin değişimi engelleyen uygulamaları azaltmaları teşvik edilmektedir. Buna bürokratik prosedürlerin en aza indirilmesi, yukarıdan aşağıya karar alma modellerinden uzaklaşılması ve organizasyon içindeki inovasyona karşı direncin ele alınması da dahildir.

Bu düşünceler, daha geniş bir dönüşüme işaret etmektedir: kooperatiflerin, kolektif kimliklerini korurken daha kapsayıcı, esnek ve gençlik odaklı hale gelmeleri gerekmektedir.

Dönüşümü Kooperatif İlkeleriyle Bağlantılandırmak

Çalıştayın önemli bir sonucu, dijital ve yeşil geçiş ile kooperatif kimliğine uygun kooperatif ilkeleri arasında tespit edilen güçlü uyumdur.

Katılımcılar, geçiş demokratik katılım, kapsayıcılık ve eşitlik, şeffaflık ve ortak sorumluluk gibi ilkelerle tutarlı bir şekilde ilişkilendirdiler. Toplum öncülüğünde kalkınma fikri de merkezi bir unsur olarak ortaya çıktı ve değişimi yönlendirebilen, yerel kökenli aktörler olarak kooperatiflerin rolünü pekiştirdi.

Ayrıca, geçiş, kooperatif düşüncesine zaten yerleşik olan kaynakların sorumlu kullanımı ve uzun vadeli sürdürülebilirlik ile ilişkilendirildi.

Bu, dijital ve yeşil dönüşümün dışsal veya dayatılmış bir süreç olarak görülmemesi gerektiğini göstermektedir. Aksine, bu dönüşüm, mevcut değerleri temel alarak bunları günümüzün zorluklarına uyarlayan, **kooperatif kimliğinin doğal bir evrimini** temsil etmektedir.

Ülkeler Arası Gözlemler

Bağlamların çeşitliliğine rağmen, İtalya, İspanya ve Türkiye'den gelen katılımcılar, bakış açıları açısından dikkate değer bir uyum sergiledi. Üç ülkede de **bürokrasi, dijital beceri eksikliği ve gençlerin daha fazla katılımına duyulan ihtiyaçla** birlikte **önemli bir engel olarak tanımlandı.** Katılımcılar ayrıca, kooperatiflerin geleceği için yol gösterici ilkeler olarak sürdürülebilirlik ve dayanıklılığın önemine dair güçlü bir farkındalık paylaştılar.

İspanya'da istihdama, İtalya'da yönetim konularına ve Türkiye'de eğitim ihtiyaçlarına daha fazla odaklanılması gibi bazı vurgu farklılıkları ortaya çıkmış olsa da, genel tablo ortak zorluklar ve ortak önceliklerden oluşmaktadır.

Bu yakınlaşma, kooperatiflerin dijital ve yeşil dönüşümünün yalnızca yerel bir mesele değil, koordineli ve işbirliğine dayalı yanıtlar gerektiren ortak bir Avrupa ve uluslararası zorluk olduğunu göstermektedir.

Genç Kooperatifçiler için Pratik Çıkarımlar

Atölye çalışmasına dayanarak, genç kooperatifçiler şunları yapabilir:

- İnisiyatif alın:** Pilot projeler önerin (dijital araçlar, sürdürülebilir uygulamalar)
- İttifaklar kurun:** Meslektaşlarınızı dahil edin ve uygulama toplulukları oluşturun
- Değişimi savunun:** Yönetişim yapılarına dahil edilmesini teşvik edin
- Becerileri geliştirin:** Dijital, çevresel ve yönetsel yetkinliklere yatırım yapın
- Kooperatif modelini stratejik olarak kullanın:** Riskleri ve maliyetleri azaltmak için kolektif eylemi kullanın

Ana Mesajlar

- ✓ Dijital ve yeşil dönüşüm **gereklidir, ancak** kooperatiflerde **henüz tam olarak işlevsel değildir**
- ✓ Gençler **önemli aktörlerdir**, ancak karar alma süreçlerinde hala yeterince temsil edilmiyorlar
- ✓ En büyük zorluklar **sadece teknik değil, kültürel ve kurumsal** niteliktedir
- ✓ Bu dönüşüm, **kooperatif değerleri ve ilkeleriyle** büyük ölçüde uyumludur
- ✓ Başarı için **bütüncül bir yaklaşım** gereklidir: **teknoloji + insanlar + yönetim**

Bu, Youth4Coops atölyesinin raporudur, şimdi bunu *kooperatifinizde* önerelim.

Dijital ve Yeşil geçişi hayal etmek için genç kooperatifçiler
ağınızda bu alıştırmayı kullanabilir ve uyarlayabilirsiniz.

<https://www.menti.com/ale5grpepvce>

Dijital ve Yeşil Dönüşümü tasarlamak için Canvas

Geçiş Planlama Kanvası, kooperatiflerin ve özellikle genç kooperatifçilerin **dijital ve yeşil geçiş yollarını anlamalarına, hayal etmelerine ve yapılandırmalarına** yardımcı olmak için **basit ama güçlü bir kolektif araç** olarak tasarlanmıştır.

Çoğu zaman, geçiş süreci soyut, teknik veya dışarıdan dayatılan bir şey olarak algılanır: uyulması gereken yeni bir düzenleme, benimsenmesi gereken bir teknoloji veya finansman fırsatları tarafından yönlendirilen bir proje. Bu bağlamda, Canvas bakış açısını değiştirmeye yardımcı olur. Kooperatifleri **kendi gerçekliklerinden** — zorlukları, çalışanları, değerleri — **yola çıkmaya ve sahiplenilen, paylaşılan ve anlamlı bir geçiş süreci** oluşturmaya davet eder.

Neden yararlıdır?

İlk olarak, Canvas **karmaşıklığı netliğe dönüştürmeye** yardımcı olur. Dijital ve yeşil geçişler ekonomik, çevresel, sosyal ve teknolojik gibi birçok boyutu içerir ve kolayca bunaltıcı gelebilir. Süreci net adımlara (zorluk, amaç, insanlar, eylemler, riskler, izleme, yönetim) ayırarak, Canvas üyelerin **somut unsurlar üzerinde çalışırken resmin bütünü görmelerini** sağlar.

İkincisi, **kolektif düşünmeyi ve diyalogo** destekler.

Kooperatiflerde geçiş, tek bir kişi tarafından tasarlanamaz. Genç ve kıdemli üyeler, yöneticiler, teknisyenler ve bazen de dış ortaklar gibi farklı aktörler arasında tartışma gerektirir. Canvas, farklı bakış açılarının ortaya çıkabileceği, karşılaştırılabileceği ve uyumlu hale getirilebileceği **ortak bir konuşma alanı** yaratır. Bu, genellikle fikir ve becerilere sahip ancak karar alma sürecine katkıda bulunmak için yapılandırılmış fırsatlardan yoksun olan gençler için özellikle önemlidir.

Üçüncüsü, **insan merkezli ve kapsayıcı bir yaklaşımı** güçlendirir. “Kimler dahil?”, “Kimler geride kalabilir?” ve “Gençlerin rolü nedir?” gibi soruları açıkça sorarak, Canvas geçişin sadece verimli değil, aynı zamanda **adil ve işbirliğine dayalı** olmasını sağlamaya yardımcı olur. Bu, inovasyonun kooperatifi güçlendirmesi, içinde yeni eşitsizlikler yaratmaması gerektiği fikrini yansıtır.

Son olarak, geçiş sürecini **kooperatif kimliği ve uzun vadeli vizyonla** ilişkilendirir. Geçiş sürecinin kooperatif değerlerini nasıl güçlendirdiğine dair son değerlendirme, dijital ve yeşil dönüşümlerin kooperatifin misyonundan kopuk kalmamasını, aksine sürdürülebilirliğine, dayanıklılığına ve gelecek nesiller için önemine katkıda bulunmasını sağlar.

Dijital ve Yeşil Dönüşümü tasarlamak için Canvas

Kolektif bir egzersiz olarak nasıl kullanılabilir?

Canvas, **üyeler arasında** ve özellikle **genç kooperatifçilerin ağları** içinde **katılımcı bir egzersiz** olarak kullanıldığında en etkili olur.

Örneğin, şu şekillerde kullanılabilir:

- **bir kooperatif içindeki gençlik toplantısında**, genç üyelerin birlikte çalışarak temel zorlukları belirledikleri ve ilk geçiş fikirlerini önerdikleri durumlarda;
- **farklı nesillerin katıldığı karma bir atölyede**, diyalog ve karşılıklı anlayışı kolaylaştırmak için Canvas'ı kullanarak;
- **farklı kooperatiflerden genç kooperatifçilerin oluşturduğu bir ağ** içinde, katılımcıların deneyimlerini karşılaştırmalarına, fikirlerini paylaşmalarına ve çözümleri birlikte geliştirmelerine olanak sağlamak için;
- **stratejik bir değerlendirme sürecinin** parçası olarak, burada Canvas'ın sonuçları gençlerden gelen yapılandırılmış girdiler olarak yönetim kuruluna veya yönetime sunulur.

Uygulamada, küçük gruplar Canvas'ı birlikte doldurabilir, her bölümü tartışabilir ve ardından sonuçlarını diğerlerine sunabilir. Bu süreç sadece somut fikirler üretmekle kalmaz, aynı zamanda **genç kooperatifçiler arasında sahiplenme, güven ve inisiyatif alma duygusu da** oluşturur.

Bu şekilde, Geçiş Planlama Kanvası bir araçtan öteye geçer: gençlerin kooperatiflerinin geleceğini şekillendirmeye aktif olarak katkıda bulunabilecekleri bir **öğrenme süreci ve güçlendirme alanı** haline gelir; böylece dijital ve yeşil geçiş, onlara olan bir şey değil, **birlikte yarattıkları bir şey haline gelir**.

Sonuçlar ve Dikkate Alınması Gerekenler

Bu Uygulayıcı Bilgi Kiti, tarım-gıda kooperatiflerinin dijital ve yeşil geçişini, salt teknolojik bir değişim olarak değil, insanlara, yönetişime ve kooperatif kimliğine derinlemesine kök salmış **kolektif bir dönüşüm süreci** olarak ele almıştır. İtalya, İspanya ve Türkiye'deki deneyimlerin yanı sıra genç kooperatif üyelerinin katılımcı görüşlerinden yola çıkılarak, birkaç önemli sonuç ortaya çıkmaktadır.

Dönüşüm isteğe bağlı değil, yapısaldır!

Analiz edilen tüm bağlamlarda, dijitalleşme ve sürdürülebilirlik artık ortaya çıkan trendler değil, **tarım ve gıda sistemlerinin geleceğini şekillendiren yapısal itici güçler**dir. İklim değişikliği, piyasa baskıları, düzenleyici çerçeveler ve toplumsal beklentiler bir araya gelerek geçişi kaçınılmaz hale getirmektedir.

Ancak bu kit, çok önemli bir nüansı vurgulamaktadır: **Dönüşüm sadece araçları benimsemekle ilgili değil, kooperatiflerin nasıl çalıştığını, değer yarattığını ve üyeleriyle ve bölgeleriyle nasıl etkileşim kurduğunu yeniden tanımlamakla da ilgilidir.**

Uygulamaların haritalandırılması, **kooperatiflerin benzersiz bir konuma sahip olduğunu ancak henüz tam olarak harekete geçirilmediklerini** doğrulamaktadır. Kooperatifler, **kaynakları bir araya getirme ve riskleri azaltma becerisi, farklı becerilere sahip üyeleri destekleme kapasitesi, yerel topluluklara entegre olma ve demokratik yönetim yapıları gibi güçlü karşılaştırmalı avantajlara**

sahiptir.

Bu özellikler, kooperatifleri geçiş sürecinin **kapsayıcı, adil ve bölgesel temelli** olmasını sağlamak için ideal aktörler haline getirmektedir.

Ancak, potansiyel ile gerçeklik arasında hâlâ bir uçurum bulunmaktadır. Birçok kooperatif:

- **stratejik olmaktan ziyade reaktif** kalmaktadır
- **sınırlı kapasite ve parçalı yaklaşımlarla** mücadele etmektedir
- dijital ve yeşil geçişi **temel yönetişim ve iş modellerine** tam olarak entegre edememektedir

Ülkeler ve atölye sonuçları arasında tutarlı bir bulgu, **asıl zorluğun teknolojik değil, insani olduğu** yönündedir:

- **dijital ve yeşil becerilerin** eksikliği
- değişime direnç
- **nesiller arası diyalogun zayıflığı**
- eğitim ve desteğe sınırlı erişim
- gençleri tam olarak kapsamayan yönetim yapıları

Bu, kitin ana mesajını doğrulamaktadır:

geçiş süreci sadece teknik değil, aynı zamanda son derece insani ve sistemik bir süreçtir.

Sonuçlar ve Dikkate Alınması Gerekenler

Teknoloji değişimi mümkün kılabilir, ancak **başarısı ya da başarısızlığı insanlara bağlıdır.**

Paradoks şudur: geçişi yönlendirebilecek en yetkin kişiler, bunu yapmak için henüz tam olarak yetkilendirilmemiştir.

Kılavuzun genelinde gençler, inovasyona ve sürdürülebilirliğe daha açık, dijital araçları daha rahat kullanan ve tarımı anlamlı ve uygulanabilir bir yaşam projesine dönüştürmek için en motive olan aktörler olarak öne çıkmaktadır. Aynı zamanda, gençler:

- **karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmiyor**
- genellikle stratejik roller yerine operasyonel rollerle sınırlı
- yapılandırılmış yollar aracılığıyla yeterince desteklenmemektedir

Bu potansiyeli ortaya çıkarmak için “gençlerin katılımı”ndan **gençlerin eş liderliğine** geçmek gerekiyor.

Analiz edilen deneyimler, **tek bir çözümün yeterli olmadığını** açıkça göstermektedir. Etkili geçiş yolları şunları birleştirir:

- **teknolojik yenilik** (dijital araçlar, hassas tarım, veri sistemleri)
- **kapasite geliştirme** (eğitim, akran öğrenimi, danışmanlık hizmetleri)
- **kapsayıcı yönetim** (katılımcı karar alma, nesiller arası diyalog)
- **ekonomik destek** (finansmana erişim, teşvikler, risk paylaşımı mekanizmaları)

Parçalı veya tamamen teknik yaklaşımlar başarısızlık riskini beraberinde getirir.

Bunun yerine, kooperatiflerin insanları, araçları ve amaçları uyumlu hale getiren **entegre stratejiler** benimsemesi gerekir.

Araç Setinin Temel Bulguları ve Önerileri

Ana Bulgular

1. Ölçütlerimiz geçişi şekillendirir

Mevcut kooperatif değerlendirme sistemleri hâlâ büyük ölçüde maliyet ve verimlilik gibi ekonomik göstergelere odaklanmaktadır. Ancak geçiş, çevresel etki, sosyal değer ve gençlerin katılımını da içeren daha geniş bir bakış açısı gerektirir. Ölçülen unsurlar güncellenmeden gerçek bir dönüşüm sağlamak zordur.

2. Dönüşüm, dikkatli yönetilmezse eşitsizlikleri artırma riski taşır

Dijital ve yeşil geçişler, bazı grupları – özellikle yaşlı kooperatif üyeleri, küçük ölçekli çiftçiler, kadınlar ve kaynaklara erişimi sınırlı gençler – istemeden dışlayabilir. Kapsayıcılık kendiliğinden gerçekleşmez; aktif olarak tasarlanmalı ve izlenmelidir.

3. Dönüşüm, kooperatif kimliğinin bir evrimidir

Dijitalleşme ve sürdürülebilirlik, dışarıdan dayatılan kavramlar değil, demokratik katılım, eğitim, dayanışma ve topluma duyulan ilgi gibi kooperatif değerleriyle tamamen uyumludur. Dönüşüm, kooperatif modelini yenileme ve güçlendirme fırsatı sunar.

Kooperatifler için öneriler

1. Bütünsel izleme sistemleri benimsemek

Kooperatifler, salt ekonomik göstergelerin ötesine geçmeli ve daha kapsamlı bir sürdürülebilirlik vizyonu ile uyumlu olarak çevresel, sosyal ve gençlikle ilgili ölçütleri değerlendirme çerçevelerine entegre etmelidir.

2. Geçiş kooperatif yönetişimi ve değerlerine entegre edin

Dijital ve yeşil stratejiler, demokratik katılım, şeffaflık ve uzun vadeli toplumsal etkiyi güçlendirerek, kooperatif kimliğine ve karar alma süreçlerine tam olarak entegre edilmelidir. Ayrıca, eğitime yatırım yaparak, özel destek sağlayarak ve erişilebilir teknolojileri benimseyerek tüm üyelerin geçiş sürecine katılabilmesini sağlayarak, geçiş süreci kapsayıcı olmalıdır. Dijital uçurumların ve yapısal eşitsizliklerin azaltılmasına özel önem verilmelidir.

3. Genç kooperatifçileri değişimin eş liderleri olarak güçlendirin

Gençlerin yönetim, strateji ve inovasyon süreçlerine katılımı için yapılandırılmış fırsatlar yaratın. Hedef odaklı eğitim, mentorluk ve deneyimleme ve liderlik alanları ile gençleri destekleyin.

4. Kolektif ve katılımcı yaklaşımları teşvik etmek

Geçiş süreci, farklı aktörler (genç ve kıdemli üyeler, yöneticiler, teknisyenler, dış ortaklar) arasında diyalog yoluyla ortaklaşa tasarlanmalı, böylece ortak sahiplenme ve daha güçlü bir uygulama sağlanmalıdır.

Kooperatiflerde dijital ve yeşil geçişin başarısı, yalnızca teknolojilere veya yatırımlara değil, insanları, bilgiyi ve kolektif eylemi harekete geçirme yeteneğine de bağlıdır.

Özellikle genç kooperatif üyeleri, inovasyon, sürdürülebilirlik ve işbirliği arasında köprü kurma potansiyeline sahiptir; bu sayede zorlukları fırsatlara dönüştürür ve kooperatif modelinin güncel, dayanıklı ve geleceğe yönelik kalmasını sağlar.

Tarım-gıda kooperatiflerinde dijital ve yeşil dönüşüm için Uygulayıcı Bilgi Kiti

zalama

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI
AVRUPA BİRLİĞİ BAŞKANLIĞI

REPUBLIC OF TÜRKİYE
MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
DIRECTORATE FOR EU AFFAIRS

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir